

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΚΡΑΤΑΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΙΓΕΙΡΑΣ
Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Ακράτα 2003

Το **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ακράτας** λειτουργεί από το 1996. Στελεχώνεται με εν ενεργεία Εκπαιδευτικούς από τα Σχολεία της ευρύτερης περιοχής (Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος κλπ.). Εκπονεί **Εκπαιδευτικά Περιβαλλοντικά Προγράμματα** για μαθητές σχολείων και άλλες ομάδες, που έχουν ως βασικό στοιχείο τις εργασίες πεδίου σε φυσικά οικοσυστήματα και πολιτιστικά μνημεία της περιοχής και οργανώνει **σεμινάρια κατάρτισης** εκπαιδευτικών. Επίσης παράγει **εκπαιδευτικό υλικό**, συμμετέχει σε εθνικά και διεθνή **Δίκτυα**, προωθεί **συνεργασίες** με ανάλογους φορείς της Ε.Ε. και **στηρίζει** τις δραστηριότητες των σχολείων της περιοχής. **Συνεργάζεται** με κυβερνητικούς και μη φορείς προωθώντας δράσεις που συμβάλλουν στην ενημέρωση και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.

Η έκδοση αυτή περιλαμβάνει το θεωρητικό μέρος και αποτελεί το βασικό συνοδευτικό υλικό του εκπαιδευτικού προγράμματος του κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ακράτας:

«Το Θέατρο της Αρχαίας Αιγείρας»

Η έκδοση δημιουργήθηκε από την Παιδαγωγική Ομάδα του Κ.Π.Ε. Ακράτας:

Σταυροπούλου Νικολία, Βιολόγο- Χημικό, Msc στην Περιβαλλοντολογία
Παπακωνσταντίνου Κων/νο, Δάσκαλο, Msc στην Οικολογία
Βανταράκη Μαρία, Φιλολόγο
Κιζήλου Κων/να, Δασκάλα – Νηπιαγωγό
Οικονόμου Μαρία, Μουσικό

Επιμέλεια έκδοσης: Κωνσταντίνα Κιζήλου
Συνεργάτες: Γιαννίκου Παναγούλα, Κούρτη Ιωάννα, Κυριακόπουλος Κων/νος,
Χείρας Γεώργιος
Φιλολογική επιμέλεια: Απόστολος Νικολάου

© copyright κειμένων & φωτογραφιών: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ακράτας
ISBN 978-960-89607-1-8

Κ.Π.Ε. Ακράτας, 25006 Ακράτα, τηλ 26960 22166, 26960 23394, φαξ: 26960 22166
e-mail: mail@kpe-akrat.ach.sch.gr, URL: <http://kpe-akrat.ach.sch.gr>

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΣΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από Εθνικούς πόρους.

το θέατρο της Αρχαίας Αιγείρας

...Όταν βρεθώ στο κοχύλι ενός αρχαίου θεάτρου κοιτάζω το τοπίο,πέρα, πάντα τόσο καλά διαλεγμένο και αμέσως έπειτα ψάχνω τριγύρω μου τους θεατές, προσπαθώ να δω τα μάτια τους, χιλιάδες μάτια, σειρές, καρφωμένα σε μια λεπτομέρεια, σε μια στιγμή που δεν κληρονομιέται..όχι μια συγκεκριμένη δράση που θα μπορούσα εύκολα να υποθέσω.Τα μάτια σβήνουν μαζί με τη συγκίνησή τους όπως πεθαίνουν τ' άστρα και μένει τούτο το άδειο διάστημα, τόση ερημιά...

Γ. Σεφέρης,

«Μέρες» Δευτέρα 26 Ιουνίου 1950
Στρατονίκη Αντιόχου Σωτήρος.

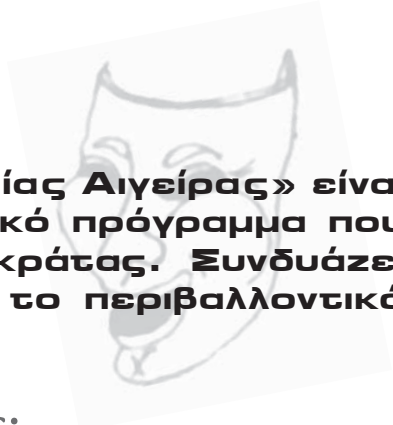

Ενότητα 1η

το εκπαιδευτικό
πρόγραμμα

«Το Θέατρο της Αρχαίας Αιγείρας» είναι μονοήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που εκπονεί το Κ.Π.Ε. Ακράτας. Συνδυάζει τη μελέτη πεδίου και το περιβαλλοντικό μονοπάτι.

Διάρκεια προγράμματος:

8.30 – 14:30

Φάσεις προγράμματος:

- α. Υποδοχή των μαθητών
- β. Σύντομη ενημέρωση για το ρόλο του ΚΠΕ. Στη συνέχεια ενημέρωση θεωρητικά για την ιστορία της περιοχής, τον αρχαιολογικό χώρο και το θέατρο. Σύνδεση του προγράμματος με το περιβάλλον(η σχέση ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, η ύπαρξη θεάτρων, η χρήση τους, η συμβολή στην τουριστική ανάπτυξη).
Χρήση και σύγκριση δομικών υλικών από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.
Χρήση του νερού (π.χ. υδραγωγείο) τότε και τώρα.
- γ. Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες μέσα από παιχνίδι επικοινωνίας . Διανομή φακέλων με φύλλα εργασίας και υλικό μελέτης.
- δ. Αναχώρηση για τον αρχαιολογικό χώρο.
Υπάρχει αντίστοιχος χάρτης και σχέδιο διαδρομής προς το θέατρο. Τελικός προορισμός το αρχαίο θέατρο της Αιγείρας. Με την άφιξη στο χώρο γίνεται ενημέρωση από τους εκπαιδευτικούς για τα διάφορα μέρη του χώρου καθώς και τη λειτουργία τους.
Τα παιδιά συμμετέχουν σε αυτοσχέδια δρώμενα ή παρουσιάζουν αποσπάσματα από αρχαία έργα που θυμούνται. Παρατηρούν τη θέση του θεάτρου, τη συγκρίνουν με τη σημερινή θέση των οικισμών και την εξέλιξη στις διαφορετικές χρήσεις γης. Προσπαθούν να βγάλουν κάποια συμπεράσματα για την τουριστική ανάπτυξη στις ημέρες μας.
Συμμετέχοντας κατά ομάδες σε ειδικά σχεδιασμένο παιχνίδι του «Κρυμμένου Θησαυρού» παρατηρούν, εργάζονται, χρησιμοποιούν όσα ήδη έμαθαν, προτείνουν.
- ε. Επιστροφή στο Κ.Π.Ε και συνεδρίαση των ομάδων εργασίας για να ολοκληρώσουν την εργασία τους και να παρουσιάσουν τα συμπεράσματά τους.
Οι μαθητές επεξεργάζονται τα στοιχεία που έχουν συλλέξει, σχεδιάζουν με βάση τις γνώσεις που απέκομισαν από τον αρχαιολογικό χώρο. Δημιουργούν πρόπλασμα του αρχαίου θεάτρου ή αρχαία αγγεία με καλλιτεχνικό πηλό και κατασκευάζουν προσωπεία με γυψόγαζα, ενώ ταυτόχρονα ακούνε ηχογραφημένα αποσπάσματα αρχαίου θεατρικού λόγου και αρχαίας ελληνικής μουσικής.
- στ. Κλείσιμο του προγράμματος με παρουσίαση των εργασιών των ομάδων και αξιολόγησή τους. Εάν οι συνθήκες το επιτρέπουν το κλείσιμο γίνεται στο πεδίο.

Εικ.1:
Δραματοποίηση στην ορχήστρα του
Αρχαίου Θεάτρου

Εικ.2:
Κατασκευή προσωπίου με γυψόγαζα.

Σκοποί:

- α. Να αναδειχθεί ο αρχαιολογικός χώρος της Αιγείρας.
- β. Να καταστεί το θέατρο και γενικότερα ο αρχαιολογικός χώρος της Αιγείρας παράγοντας σωστής τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.
- γ. Να αποτελέσει το συγκεκριμένο θέατρο πρότυπο για την κατανόηση της λειτουργίας του αρχαίου θεάτρου γενικότερα.
- δ. Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές για την προστασία της αρχαίας κληρονομιάς.

Στόχοι:

- α. Γνωριμία με το αρχαίο θέατρο και τη γύρω περιοχή.
- β. Ενημέρωση για τις ανασκαφές και τα ευρήματα
- γ. Καταγραφή προβλημάτων, προτάσεις αξιοποίησης του θεάτρου και γενικότερα του χώρου.
- δ. Κατανόηση της οικολογικής σημασίας της αρχιτεκτονικής και των οικοδομικών υλικών.
- ε. Συσχέτιση του τρόπου ζωής των αρχαίων με το σύγχρονο τρόπο ζωής
- στ. Ανάδειξη της σχέσης δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος στην αρχαιότητα και σύγκριση με τη σημερινή εποχή.

Θεματικοί άξονες:

- α. Ιστορική αναδρομή.
- β. Αιτιολόγηση της θέσης του Αρχαιολογικού χώρου και συσχετισμός με τις σύγχρονες επιλογές.
- γ. Σύγκριση των ήδη αξιοποιημένων αρχαιολογικών χώρων με το αναξιοποίητο θέατρο της Αρχαίας Αιγείρας
- δ. Μέτρα ορθολογικής αξιοποίησης του αρχαιολογικού χώρου.
- ε. Ο χώρος του θεάτρου ως παράγοντας τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.
- στ. Οικολογική σημασία της αρχιτεκτονικής και των υλικών οικοδόμησης.

Χωρισμός σε ομάδες:

Χωριζόμαστε σε 3 ομάδες.

Κάθε ομάδα φοράει καρτέλες κι έτσι ξεχωρίζουν οι ομάδες μεταξύ τους.

Όλες οι δραστηριότητες στο πεδίο αλλά και στο Κ.Π.Ε.(με την επιστροφή) γίνονται από τις ομάδες (ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*)

ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ

ΝΑΟΙ

ΘΕΑΤΡΑ

Εικ. 3: Οι καρτέλες των ομάδων

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές των μεγάλων τάξεων του Δημοτικού καθώς και σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου.

*Πηγές:

- Ματσαγγούρας Ηλ. 2004 : «Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση», εκδ.Γρηγόρης, Αθήνα

-Αβέρωφ- Ιωάννου Τατιάνα 1994 : « Μαθαίνοντας τα Παιδιά να Συνεργάζονται, εκδ.Θυμάρι, Αθήνα.

Εικ.4:
Διάφορες κατασκευές αρχαίων
κτισμάτων και αγγείων με καλλιτεχνικό
πηλό...

Εικ.5:
Παρουσίαση των ομάδων εργασίας
στους χώρους του Κ.Π.Ε.

Μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο πρόγραμμα

Εικ.6: Το κυνήγι του κρυμμένου Θησαυρού...

α. Μελέτη πεδίου*

Σκοπός της μελέτης πεδίου είναι η εμπλοκή των μαθητών/ριών σε άμεσες παρατηρήσεις, η συλλογή και καταγραφή στοιχείων του υπό εξέταση θέματος και η αξιολόγησή τους. Τα στάδια που ακολουθούνται είναι τα ακόλουθα:

- α) Προετοιμασία εκπαιδευτικού προγράμματος από την παιδαγωγική ομάδα .
- β) Προετοιμασία μαθητών/τριών πριν την επίσκεψη στο πεδίο με τη χρήση πολυμέσων στο Κ.Π.Ε.
- γ) Εργασία στο πεδίο. Τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες (παρατήρηση, καταγραφή στοιχείων, φωτογράφιση κ.τ.λ.)
- δ) Επιστροφή και εργασία στο Κ.Π.Ε, κατασκευή, σύνθεση των στοιχείων, συμπλήρωση ερωτηματολογίων και κοινοποίηση / παρουσίαση αποτελεσμάτων.

*Πηγές:

-Αγγελάκος Κ., Κόκκινος Γ., 2004, « Η Διαθεματικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο και Η διδασκαλία της Ιστορίας με τη Χρήση Πηγών», Μεταίχιμο, Αθήνα.
 -Γεωργόπουλος Αλ., Τσαλίκη Ελ.,2003, « Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Αρχές- Φιλοσοφία –Μεθοδολογία – Παιχνίδια και Ασκήσεις», Gutenberg,Αθήνα.
 -Ζόμπολας, Κομπόση, Παναγόπουλος, Σταματόπουλος, Σταματοπούλου, Τζαμουράνη, « Με τον Πausania στην Αρχαία Μεσσήνη. Ένας Αρχαιολογικός Περιπάτος για Παιδιά », Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.

Εικ.7:
Ανακαλύπτοντας τη φύση
με τις αισθήσεις μας...

β. Παιχνίδια ρόλων και προσομοίωσης, δραματοποίηση *

Βασικός σκοπός της εκπαίδευσης είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου. Η δραματοποίηση, τα παιχνίδια ρόλων και προσομοίωσης, το θεατρικό παιχνίδι και το θέατρο γενικότερα αποτελούν τους βασικούς αρωγούς και συνδράμουν τα μέγιστα στο σκοπό αυτό. Το θέατρο δεν είναι μόνο πολιτισμός. Είναι ένα κοινωνικό εργαλείο. Τα παιδιά βοηθούνται στην κατανόηση των προβλημάτων και στην ανάληψη ευθυνών, με το να υποδύονται διάφορους ρόλους. Παύουν να είναι παθητικοί δέκτες και μαθαίνουν να βιώνουν καταστάσεις έμπρακτα.

Τέλος, αναπτύσσονται κοινωνικές δεξιότητες και μαθαίνουν να δουλεύουν σε ομάδες. Έτσι οδηγούνται από το «εγώ» στο «εμείς».

*Πηγές:

- Άλκηστις, 1999, « Η Δραματοποίηση για Παιδιά », Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Γραμματάς Θ.,1997, « Θεατρική Παιδεία κι Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών », Τυπωθήτω, Αθήνα.
- Κουρετζής Λάκης, 1991, « Το Θεατρικό Παιχνίδι », Καστανιώτης, Αθήνα.
- <http://www.theatroedu.gr>

Εικ.8: Παρουσίαση των ομάδων εργασίας στο πεδίο...

Ενότητα 2η

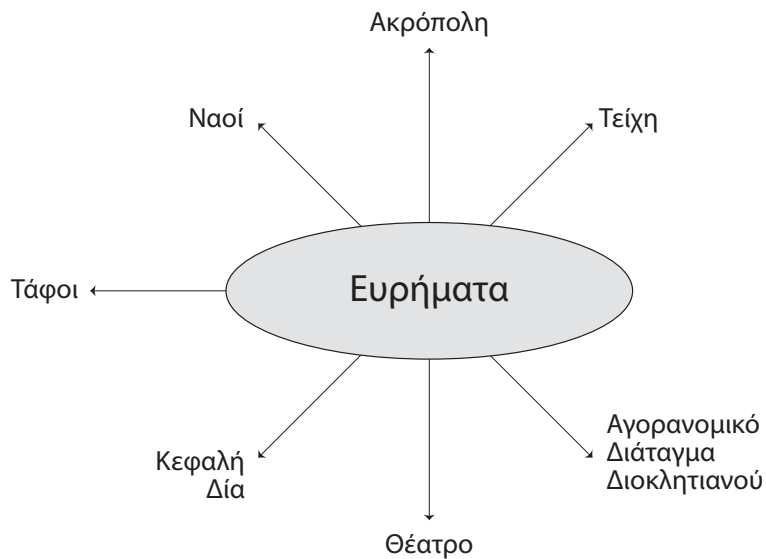
αρχαία
Αιγείρα

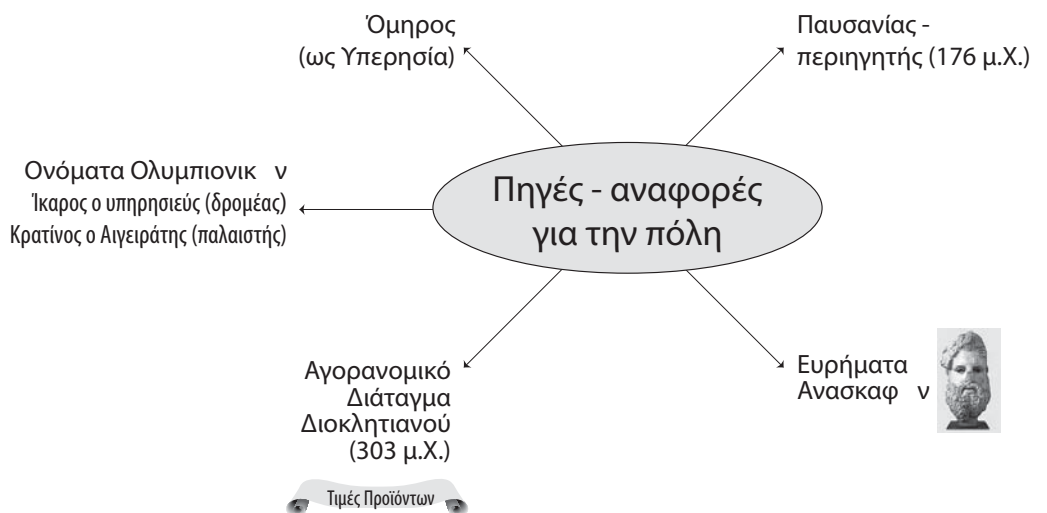

Ξύντομη ιστορική αναδρομή από αρχαιολογικά ευρήματα και ιστορικές πηγές

Ανακάλυψη του αρχαιολογικού χώρου και αναφορές για την πόλη.

Το θέατρο της Αρχαίας Αιγείρας βρέθηκε στις ανασκαφές που έγιναν από το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο. (Ανασκαφές 1916, 1925, 1971, 1980 έως σήμερα)

Στο 1ο χωρίο της Ιλιάδας(B573) η Υπερήςια αναφέρεται μαζί με άλλες πόλεις της Αργολίδας, της Κορινθίας, της Σικυωνίας και της Αιγιάλειας ως μέρος της επικράτειας του Αγαμέμνονα. Όλες μαζί έλαβαν μέρος στον πόλεμο της Τροίας με 100 πλοία και αρχηγό τον Αγαμέμνονα.

Η διαδρομή της πόλης μέσα στο χρόνο

Μυκηναϊκή εποχή (12ος αι. π.Χ.)

Συμμετοχή στον τρωικό πόλεμο με το όνομα Υπερησία

Αναφορά από τον Όμηρο (Β 573 Ιλιάδα, Ο 254 Οδύσσεια)

Ακρόπολη

Γεωμετρική εποχή (11ος - 8ος αι. π.Χ.)

Ύπαρξη ναού στο χώρο της Ακρόπολης

Αρχαϊκή εποχή (8ος αι. - αρχές 5ου αι. π.Χ.)

Η πόλη σε πόλεμο με τη Σικυώνα 7ος αι. π.Χ.

Παράδοση: Σωτηρία πόλης από αίγες (κατσίκες)

Αλλαγή ονόματος από Υπερησία σε Αίγειρα

Κλασσική εποχή (5ος - μέρος 4ου αι. π.Χ.)

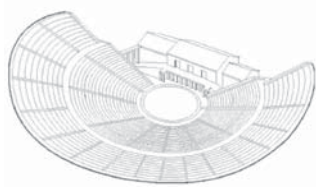
Άνθηση Πόλης

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΕΙΡΑ

Ελληνιστική εποχή (τέλος 4ου αι. - 146 π.Χ.) —> Ακμή πόλης, πλούτος, μεγάλος αριθμός λατρευτικών οικοδομημάτων.

Η Αίγαιρα μέλος της Αχαϊκής Συμπολιτείας (280 - 146 π.Χ.)

← Α' φάση κατασκευής θεάτρου (280 π.Χ.)

Καταστροφή της πόλης (219 π.Χ.) από τους Αιτωλούς (συμμαχικός πόλεμος 220 - 217 π.Χ.)

Εγκατάλειψη ακρόπολης, μεταφορά ιερού χώρου στην περιοχή του θεάτρου.

Στην ελληνιστική εποχή η ακμή της πόλης φτάνει στο αποκορύφωμά της. Ο περιηγητής Πausanias, στο πέρασμά του, αναφέρει ότι είδε 7 ναούς. Οι αρχαιολόγοι έχουν ταυτίσει μονάχα τρεις (3) : αυτόν του Δία, της Αρτέμιδος και της Τύχης.

Βρισκόμαστε στον 3ο αιώνα π.Χ. Πρωτοκατασκευάζεται το αρχαίο θέατρο. Όλα τα αρχαία θέατρα είχαν την ίδια δομή. Αποτελούνταν από 3 μέρη. Το κοίλο όπου κάθονταν οι θεατές και χωρούσε 3000, η ορχήστρα όπου κινείται ο χορός (που αποτελούνταν από 15 άτομα) και η σκηνή όπου κινούνταν οι ηθοποιοί. Λίγα χρόνια αργότερα μετά την κατασκευή του θεάτρου η πόλη καταστρέφεται, σε ένα συμμαχικό πόλεμο, από τους Αιτωλούς και το θρησκευτικό και πολιτιστικό κέντρο μεταφέρεται στην περιοχή του θεάτρου.

Ρωμαϊκή εποχή (146 π.Χ. - 4ος αι. μ.Χ.) —> Β' φάση κατασκευής θεάτρου. Επεμβάσεις σε ορχήστρα και σκηνή τον 2ο αι. να μ.Χ. περίπου (σημερινή μορφή)

Περιήγηση Pausanias (176 μ.Χ.)

Τιμές Προϊόντων

Αγορανομικό Διάταγμα Διοκλητιανού (303 μ.Χ.)

Βυζαντινή εποχή (4ος αι. μ.Χ. και εξής) —> Παρακμή πόλης. Κατάλοιπα τειχών και τάφων στη σημερινή θέση Παλαιόκαστρο

Στα ρωμαϊκά χρόνια έχουμε τη Β' φάση κατασκευής του Θεάτρου. Οι Ρωμαίοι επεμβαίνουν σε ορχήστρα και σκηνή. Η σκηνική κατασκευή πήρε τη συνηθισμένη στα ρωμαϊκά χρόνια ψηλή πρόσοψη με κόγχες για αγάλματα και ψηλό λογείο* μπροστά στην ορχήστρα.

Στη βυζαντινή εποχή η πόλη παρακμάζει και ερειπώνεται.

*Λογείο: Το μπροστινό τμήμα της σκηνής του αρχαίου θεάτρου, προσκήνιο.

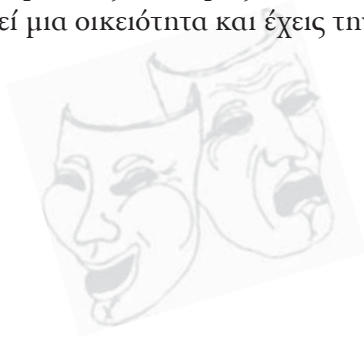
Εικόνες από το χώρο του θεάτρου της Αρχαίας Αιγείρας

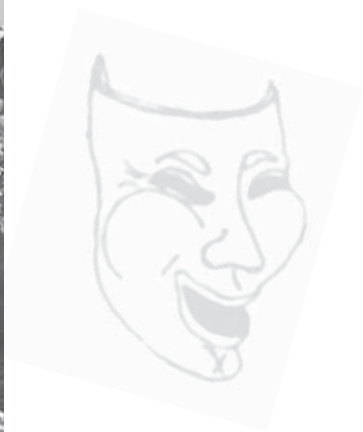

Εικ.1: Αρχαιολογικός χώρος Αιγείρας

Το κοίλο του Θεάτρου δεν είναι κατασκευασμένο από υλικά που έχουν μεταφερθεί από άλλο μέρος, αλλά είναι λαξευμένο σε κροκαλοπαγές πέτρωμα, κομμάτι του αβιοτικού περιβάλλοντος. Γι' αυτό το κτίσμα είναι συνέχεια του φυσικού οικοσυστήματος. Το χρώμα της πέτρας ολόιδιο με τις πέτρες τριγύρω, δεν ξεχωρίζεις την ανθρώπινη κατασκευή από αυτή της φύσης. Η φύση ξαναγεννιέται πάνω στο φθαρμένο δομημένο περιβάλλον. Τα υλικά που αυτή πρόσφερε επιστρέφουν σε αυτή.

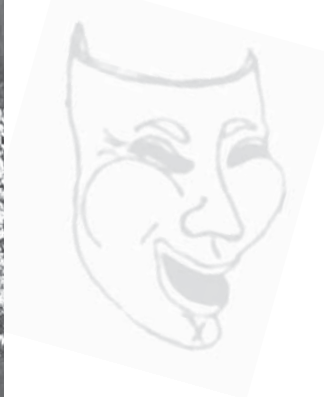
(Δυστυχώς δε μπορούμε να δούμε κάτι ανάλογο με τα σημερινά κτήρια αφού τα δομικά τους υλικά, ξένα προς τη φύση, την επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο με τη φθορά τους.) Όλα μαζί αποτελούν μian αδιάσπαστη ενότητα. Αυτό ακριβώς προκαλεί μια οικειότητα και έχεις την αίσθηση της απόλυτης αρμονίας...

Εικ.2: Αγωγός ομβρίων υδάτων.

Στην πρώτη κατασκευή του θεάτρου, στην ελληνιστική εποχή, γύρω απ' την ορχήστρα, προβλέφτηκε αυλάκι για να μαζεύει τα νερά της βροχής ολόκληρου του κοίλου και της ορχήστρας. Το αποχετευτικό αυλάκι συνεχιζόταν κάτω από τα θεμέλια της σκηνής και έδιωχνε τα νερά έξω.

Εικ 3:
Σχηματισμός κροκαλοπαγούς
πετρώματος.

Μια ανακύκλωση που κάνει η ίδια η φύση... Σχηματίζεται το κροκαλοπαγές πέτρωμα, διαβρώνεται με τα χρόνια και ξανά πάλι η ίδια διαδικασία... Η διάβρωση, λοιπόν, είναι ο κύριος εχθρός του θεάτρου ταυτόχρονα όμως και μια φυσική διαδικασία αποδόμησης και επανασχηματισμού πετρωμάτων. Το κροκαλοπαγές πέτρωμα είναι ένα ιζηματογενές πέτρωμα. Σχηματίζεται δηλαδή από ιζήματα (κατακάθια) που μεταφέρονται με τα καιρικά φαινόμενα σε φυσικές λεκάνες και δημιουργούν νέα πετρώματα. Τα ιζήματα αυτά αποτελούνται από υλικά διαφόρων μεγεθών. Σ' αυτή την περίπτωση έχουμε μετρίου ή μικρού μεγέθους πέτρες (που λέγονται κροκάλες). Στη συνέχεια συνδέθηκαν με ένα λεπτόκοκκο υλικό και έτσι σχηματίστηκε το νέο πέτρωμα (κροκακοπαγές)

Εικ.4: Πελοποννησιακή σαύρα

Εικ.5: Αγίοφιδο

Στο φυσικό πέτρωμα του θεάτρου μπορούμε να συναντήσουμε και αρκετά είδη της ελληνικής πανίδας, όπως διάφορα είδη σαυρών και φιδιών, που συνεχίζουν να κατοικούν στην περιοχή. Είναι γνωστό από τον Αριστοτέλη και άλλους ότι συγκατοικούσαν με τον άνθρωπο ελέγχοντας τον πληθυσμό των εντόμων στους χώρους διαμονής του. Κάποια από αυτά τα είδη, όπως η σαύρα της Πελοποννήσου, είναι ενδημικά και έχουν μεγάλη βιολογική αξία.

Εικ.6: Ναός της Αρτέμιδος - Ναός του Δία

Οι ναοί του Δία και της Αρτέμιδος βρίσκονται δίπλα στο θέατρο. Ο ναός του Δία ταυτίστηκε γιατί βρέθηκε σ'έναν αβαθή λάκκο το κεφάλι του και επιπλέον στο δάπεδο του οικού* υπάρχει ασπρόμαυρο ψηφιδωτό από χαλίκια που παριστάνει αετό ο οποίος κατασπαράζει ένα φίδι. Το μοτίβο αυτό παραπέμπει στη σφαίρα επιρροής του Δία. Ο περιηγητής Πausanias αναφέρει ότι δίπλα ακριβώς στο ναό του Δία υπάρχει ο ναός της θεάς Αρτέμιδος και έτσι ταυτίστηκε και αυτός ο ναός.

*Σηκός:

Το κύριο μέρος του αρχαίου ναού, όπου ήταν τοποθετημένο το άγαλμα του Θεού στον οποίο ήταν αφιερωμένος ο ναός.

ΑΡ
ΔΙΑ
ΑΙΑ
ΑΙΓ
ΕΙΡ
ΔΑ

Εικ.7: Γυμνάσιο- Τυχείο.

Στο χώρο που οι αρχαιολόγοι ονόμασαν Γυμνάσιο βρέθηκε το Τυχείο μέσα στο οποίο υπήρχε πεσομένη μια μεγάλη ενδεδυμένη μορφή που ταυτίστηκε με την θεά Τύχη και κρατούσε στο χέρι της το κέρασ της Αμάλθειας. Η Τύχη ήταν μια θεότητα που λατρευόταν συχνά στην ελληνιστική περίοδο, της οποίας η λατρεία-όπως προκύπτει από το σύμβολο του κέρατος της Αμάλθειας- είχε σκοπό να εγγυάται την ευημερία και την καλή τύχη της πόλης. Κοντά στην Τύχη υπήρχε ο φτερωτός Έρωτας, πράγμα που σημαίνει πως και στα ζητήματα του έρωτα ο ρόλος της τύχης είναι σημαντικός.

Στο δάπεδο του Τυχείου υπάρχει ψηφιδωτό από κεραμίδι. Αυτό δηλώνει ότι έγινε στα ρωμαϊκά χρόνια.(Οι αρχαίοι έλληνες έκαναν ψηφιδωτά από πέτρα.)

Εικ. 8:
Αρχαία λαξευμένα
πλυντήρια...

Ένα θαύμα των ελληνιστικών χρόνων! Το νερό ταξιδεύει από την Κορινθία στην Αχαΐα... Ένα τεράστιο έργο ύδρευσης ξεκινάει από την Κορινθία, περνάει μέσα από τα βουνά (το αποτύπωμα υπάρχει μέχρι και σήμερα) και καταλήγει στην αρχαία Αιγείρα! Αυτό δείχνει για μια ακόμα φορά την προσαρμογή και επίδραση του ανθρώπου στο ίδιο του το περιβάλλον σε όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του με σκοπό την επίτευξη καλύτερων συνθηκών διαβίωσης! Αποτέλεσμα αυτού είναι να υπάρχει μια λειτουργική σχέση μεταξύ του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος στην αρχαία Αιγείρα !

Εικ.9:
Αρχαίες πέτρες...

Σύγχρονο κτήριο από αρχαία υλικά! Πριν ανακαλυφθεί ο αρχαιολογικός χώρος οι ντόπιοι έβρισκαν έτοιμες πέτρες και έχτιζαν τις αποθήκες τους. Πάνω σ' αυτό γίνεται συζήτηση με τους μαθητές και σύγκριση για τα δομικά υλικά αρχαία και σύγχρονα (αντοχή στο χρόνο, αισθητική, ανακύκλωση από τους ανθρώπους αλλά και από τη φύση με τη διάβρωση).

Εικ. 10:
Μαύρα Λιθάρια

Το λιμάνι της αρχαίας Υπερβορίας απ' όπου έφυγαν τα πλοία για τον τρωικό πόλεμο, όπως αναφέρει ο Όμηρος. Σημερινή ονομασία της περιοχής: Μαύρα Λιθάρια

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΕΙΡΑ

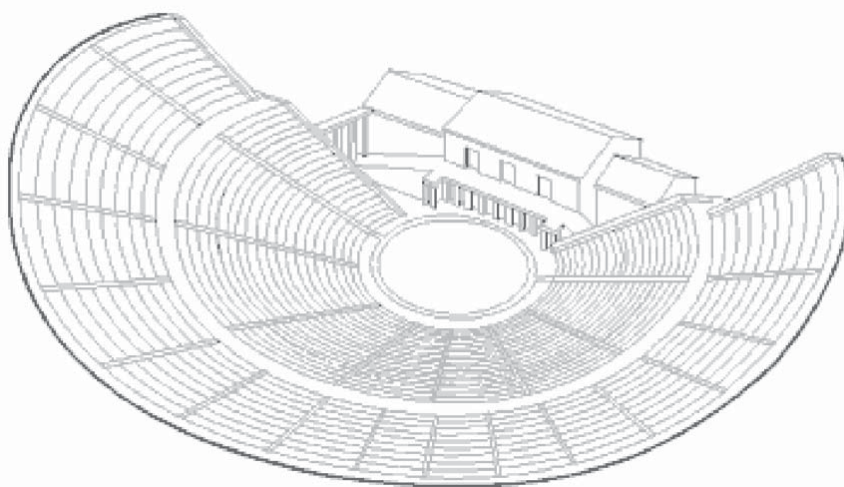

Ενότητα 3η

Αρχαία
Θέατρα

Ίσως κανένα δημιούργημα του ανθρώπινου πολιτισμού δεν εκμεταλλεύτηκε τόσο επιδέξια και με τέτοια αίσθηση του μέτρου το Φυσικό Περιβάλλον, όσο το Αρχαίο Θέατρο.

Εικ.1:Θέατρο

Το θεατρικό οικοδόμημα, άλλοτε λαξευμένο κι άλλοτε κτισμένο σε μια πλαγιά με υπέροχη θέα, αποτελεί την κορυφαία έκφραση μιας μοναδικής ισορροπίας ανάμεσα στο Φυσικό και στο Δομημένο περιβάλλον. Αυτήν ακριβώς τη χαμένη ισορροπία δεν προσπαθούμε σήμερα εναγωνίως ν' αποκαταστήσουμε;

Γενικές πληροφορίες

Το θέατρο με αποκρυσταλλωμένα τα βασικά χαρακτηριστικά του γνωρίζεται ως κατασκευή μεγάλη διάδοση στα ελληνιστικά και Ρωμαϊκά χρόνια και σε αυτή την κατεύθυνση θεωρείται αποφασιστική η συμβολή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ο υπαίθριος χώρος του θεάτρου στην ελληνική πόλη, αρμονικά πάντοτε ενταγμένος στο φυσικό τοπίο, αποτέλεσε σταδιακά το κέντρο της καλλιτεχνικής και πολιτικής ζωής.

Τα 728 αρχαία ελληνικά και ρωμαϊκά θέατρα που έχουν καταγραφεί απλώνονται σε 32 σημερινές χώρες. Τα περισσότερα αρχαία θέατρα έχει η Ιταλία (169) και ακολουθεί η Τουρκία (140). Τρίτη έρχεται η Ελλάδα με 134 θέατρα. Από τα 728 θέατρα, ελληνικά είναι τα 190 και ρωμαϊκά τα 461, ενώ 77 μένουν αταξινόμητα γιατί δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία

Προσωπεία

ΕΙΚ. 2 Μάσκες (Προσωπεία)

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Σύμφωνα με την αρχαία παράδοση, ο Θέσπις, το δεύτερο μισό του 6^{ου} αιώνα, έβαψε τα πρόσωπα των υποκριτών με διάφορες χρωστικές ουσίες και πρωτοεισήγαγε τα προσωπεία από λινό ύφασμα.. Ωστόσο η χρήση των προσωπειών ανάγεται σε μια πρωιμότερη εποχή, στις απαρχές της λατρείας του Διόνυσου και της επιβαλλόμενης σε αυτήν μεταμφίσεως του ανθρώπου, με σκοπό την υπέρβαση της ανθρώπινης φύσης του. Με την αύξηση των απαιτήσεων του δράματος κατά τον 5^ο π.Χ αιώνα το προσωπείο βοηθούσε τον ηθοποιό να υπερβεί την ατομική του προσωπικότητα και να εναλλάσσει διαφορετικούς ανδρικούς και γυναικίους χαρακτήρες στα 3 διακεκριμένα δραματικά είδη. Με τη σταδιακή επέκταση των κοίλων και την κατασκευή μεγάλων θεάτρων κατά τους επόμενους αιώνες τα προσωπεία διευκόλυναν την απόδοση της έκφρασης σε δυσμενέστερα οπτικά δεδομένα και ενδεχομένως βελτίωναν τα ακουστικά αποτελέσματα.

Η κοινωνική θέση των γυναικών της Αθήνας, που τους απαγόρευε κάθε δημόσια εμφάνιση, είχε ως αποτέλεσμα την ερμηνεία των γυναικείων ρόλων από άντρες. Τον 4ο αιώνα π.Χ. που η υποκριτική τέχνη διεκδικεί ολοένα και περισσότερες υψηλές καλλιτεχνικές επιδόσεις, τους γυναικίους ρόλους αναλαμβάνουν ειδικά εκπαιδευμένοι ηθοποιοί. Σε όλα τα είδη του δραματικού λόγου οι υποκριτές και ο χορός φορούσαν προσωπεία. Η γρήγορη εναλλαγή των ρόλων που έπρεπε να υποδυθεί ο ίδιος ηθοποιός συνέβαλε στην καθιέρωση της θεατρικής μάσκας. Η χρήση της προσωπίδας οδηγεί τους θεατές πρώτα στην εξιδανίκευση των ηρώων, έπειτα, ο θεατής, χάρη στο προσωπείο, απομακρύνεται από την καθημερινότητα και μεταφέρεται σ' έναν άλλο κόσμο, όπου οι ήρωες δρουν και πάσχουν. Έτσι, καθορίζεται και ο τρόπος της υποκριτικής του ηθοποιού. Ο ηθοποιός πρέπει να χρησιμοποιήσει τη μεγαλόπρεπη χειρονομία, τη μεγαλόπρεπη στάση. Καθώς μάλιστα το προσωπείο δεν επέτρεπε μορφασμούς, η υποκριτική των ηθοποιών στηριζόταν σε κινησιακά και φωνητικά μέσα.

Η ακουστική του αρχαίου θεάτρου

Η ακουστική ποιότητα των αρχαίων ελληνικών θεάτρων είναι τόσο γνωστή & αξιοθαύμαστη με αποτέλεσμα να παίρνει χαρακτήρα μυστικισμού. Η ακουστική δεν υπήρχε ως επιστήμη στον αρχαίο Ελληνικό κόσμο. Οι πρόγονοί μας είχαν την ικανότητα να παρατηρούν το περιβάλλον και να εξάγουν συμπεράσματα. Η πρώτη παρατήρηση είναι η σχεδόν ομοιόμορφη κατανομή της ηχητικής ενέργειας της φωνής γύρω από έναν ομιλητή. Από αυτή προκύπτει ο κυκλικός χαρακτήρας του κοίλου. Η δεύτερη παρατήρηση είναι η παρεμπόδιση της άνετης ακρόασης όταν ο ακροατής δε βλέπει τον ομιλητή. Αυτό οδήγησε στην κλίση του κοίλου. Η τρίτη παρατήρηση είναι η ανάγκη για πουχία. Η μεγάλη πουχία καθιστά τη φωνή ικανή να ακουστεί σε μεγάλες αποστάσεις. Γι' αυτό επιλέγονται τέτοιες θέσεις για την κατασκευή των αρχαίων θεάτρων όπου ο περιβάλλων χώρος προσφέρει απόλυτη πουχία.

Η ακουστική του μαρμαρινού θεάτρου είναι εξαιρετικά ικανοποιητική. Η διαφορά ύψους της κάθε σειράς σε σχέση με την προηγούμενη απέτρεπε τις αλλοιώσεις των ηχητικών κυμάτων, ενώ η μορφή του κοίλου επέτρεπε την καλή συγκέντρωση του ήχου. Η ψηλή κατασκευή του σκηνικού οικοδομήματος με τα παρασκήνια και η λεία επιφάνεια της ορχήστρας, που αργότερα φρόντιζαν να είναι πλακοστρωμένη, λειτουργούσαν ως ενισχυτές του ήχου

Οι δραματικοί αγώνες

Οι δραματικοί αγώνες συνδέονται με την αρχαία Αθήνα και ιδιαίτερα με το θέατρο του Διονύσου. Η διεξαγωγή των αγώνων αυτών στον ιερό χώρο του Διονύσου άρχισε να γίνεται μετά την οικοδόμηση του ναού προς τιμή του θεού.

Στο θέατρο του Διονύσου οι Αθηναίοι ποιητές παρουσίαζαν κάθε χρόνο τα νέα τους έργα. Έπαιρνε μάλιστα η παράσταση αυτή αγωνιστικό χαρακτήρα, γιατί κατά τη διαδικασία αυτή αναδεικνύονταν και βραβεύονταν τα καλύτερα έργα. Ο χρόνος της διεξαγωγής των αγώνων δεν ήταν τυχαίος. Συνδεόταν με την άνοιξη και συνεπώς με τον οργιαστικό χαρακτήρα της λατρείας του Διονύσου. Παράλληλα λειτουργούσαν και άλλοι πρακτικοί λόγοι για την επιλογή του χρόνου.

Την περίοδο αυτή οι γεωργικές εργασίες ήταν περιορισμένες και ο αγροτικός πληθυσμός περισσότερο ελεύθερος. Άλλωστε η πολυπληθής παρουσία στην Αθήνα ξένων και συμμάχων, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, οι οποίοι έρχονταν, για να εκπληρώσουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, έδινε στην πόλη την ευκαιρία να προβάλλει μέσα από τους δραματικούς αγώνες τη δόξα και το μεγαλείο. Οι κριτές των έργων ήταν 10. Ο νικητής ποιητής αλλά και ο χορηγός στεφανώνονταν με κισσό, το ιερό φυτό του Διονύσου. Οι ποιητές που συμμετείχαν στους δραματικούς αγώνες έπρεπε να παρουσιάσουν, μαζί με τις τρεις τραγωδίες, και ένα σατυρικό δράμα, ώστε να τελειώνουν οι παραστάσεις με ένα θέαμα εύθυμο και ανακουφιστικό. Οι δραματικές παραστάσεις επικράτησε να γίνονται κατά τις εορτές του Διονύσου, ώστε να συνδέονται με τη θρησκευτική τους προέλευση. Οι εορτές αυτές ήταν τέσσερις: Τα μεγάλα ή εν άστει Διονύσια, τα μικρά ή κατ' αγρούς Διονύσια, τα Λίναια και τα Ανθεστήρια.

Λαξευμένα Θέατρα

Το θέατρο της Αιγείρας δεν είναι το μοναδικό δείγμα λαξευμένου θεάτρου. Πιο συχνά το κοίλον διαμορφώνεται σε ένα φυσικό πρηνές, όπου σταδιακά οι θεατές, από το γυμνό έδαφος όπου παρακολουθούσαν αρχικά την παράσταση, κάθονται σε εδώλια, πάνω σε ξύλινες πρόχειρες κατασκευές στην αρχή και μετά σε πιο μόνιμες, πέτρινες.

Ωστόσο, όταν το ανάγλυφο του εδάφους το επέτρεπε, το θέατρο λαξευόταν στο προϋπάρχον πέτρωμα. Με αυτόν τον τρόπο γινόταν εξοικονόμηση υλικού αλλά και έργου αφού δεν απαιτούνταν η μεταφορά όλων των υλικών από μεγάλη απόσταση. Επιπλέον από αισθητικής απόψεως, ένα κτήριο τέτοιου μεγέθους εντασσόταν αρμονικά στο περιβάλλον, χωρίς να προκαλεί, καθώς αποτελούσε ένα τμήμα του φυσικού τοπίου.

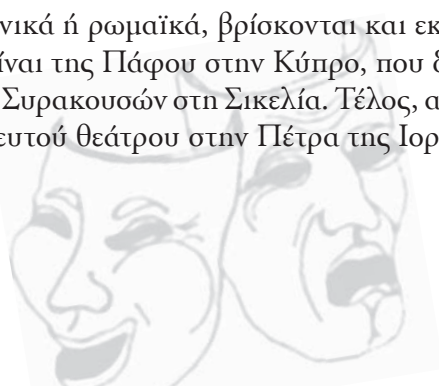
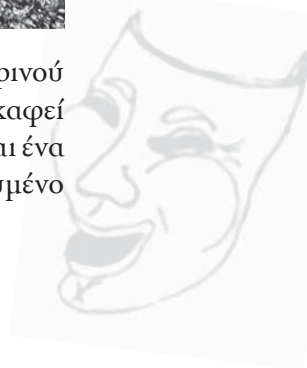
Παραδείγματα λαξευμένων θεάτρων στην Ελλάδα αποτελούν το θέατρο του Άργους στην Πελοπόννησο, κατασκευή των ελληνιστικών χρόνων, των Οινιάδων στην Αιτωλοακαρνανία, της Χαιρώνειας στη Βοιωτία, της Λίνδου στη Ρόδο.

Λαξευμένα θέατρα, ελληνικά ή ρωμαϊκά, βρίσκονται και εκτός του σημερινού ελληνικού χώρου. Τέτοια είναι της Πάφου στην Κύπρο, που δεν έχει ανασκαφεί πλήρως, τα δύο θέατρα των Συρακουσών στη Σικελία. Τέλος, αναφέρουμε και ένα παράδειγμα ρωμαϊκού λαξευτού θεάτρου στην Πέτρα της Ιορδανίας, λαξευμένο πάνω σε ψαμμόλιθο .

ΘΕΑΤΡΑ

Αντιπροσωπευτικά δείγματα Αρχαίων Θεάτρων

Θέατρο Θορικού

Στην Αττική, κοντά στο Λαύριο βρίσκεται ένα από τα αρχαιότερα θέατρα. Κατασκευάστηκε στη φυσική αμφιθεατρική πλαγιά στη νότια πλευρά του λόφου Βελατούρι. Η κατασκευή του χρονολογείται τον 5^ο π.Χ. αιώνα και έχει ορθογώνια ορχήστρα και κοίλο με τη μορφή ακανόνιστης έλλειψης. Μέσα στην ορχήστρα υπάρχει ο βωμός του Διονύσου, ενώ ένας μικρός ναός του θεού βρίσκεται ενταγμένος σε μια από τις παρόδους του. Η σημασία του έγκειται στο ότι μπορούμε να δούμε μια από τις πρώτες μορφές που πήρε το αρχιτεκτόνημα του θεάτρου, πριν παγιωθεί η φόρμα του και στο ότι είναι εμφανέστατη, στα πρώτα χρόνια της διαμόρφωσης του θεάτρου η σύνδεσή του με τη λατρεία του Διονύσου.

Θέατρο Διονύσου

Εικ.1:Θέατρο Διονύσου

Είναι λαξευμένο, στη νότια κλιτύ του Ιερού Βράχου της Ακρόπολης των Αθηνών. Από τον 6^ο αι. π.Χ. που υπήρχε απλώς μια ορχήστρα, τον 5^ο αι. π.Χ. που πρωτοχτίστηκε το θέατρο, τον 4^ο αι. π.Χ. που τα εδώλια γίνονται λίθινα και η ορχήστρα μετατοπίζεται, ως και τις τελευταίες παρεμβάσεις των ρωμαϊκών χρόνων, ο σύγχρονος επισκέπτης αντιλαμβάνεται κυρίως τη ρωμαϊκή μορφή του θεάτρου. Η χωρητικότητά του ήταν 14.000 ως 17.000 θεατές. Η μεγάλη του σημασία οφείλεται στο γεγονός ότι σ' αυτό ακριβώς το θέατρο παραστάθηκαν για πρώτη φορά σχεδόν όλα τα μεγάλα δραματικά έργα της κλασικής αρχαιότητας και ότι αυτό ακριβώς το θέατρο υπήρξε το αρχέτυπο, όχι μόνο για την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής αλλά και της μορφής του δράματος. (Ας μην ξεχνάμε πως υπάρχει

στενή σχέση ανάμεσα στην εξέλιξη του δράματος και τις τεχνικές δυνατότητες παράστασής του).

Η φύση πρόσφερε την είσοδο μιας σπηλιάς πάνω από το θέατρο, για το χορηγικό μνημείο του Θρασύλλου (320 π.Χ.). Στο Βυζάντιο μετατράπηκε σε εκκλησία (Παναγία Χρυσοσπηλιώτισσα).

Θέατρο Επιδαύρου

Εικ. 2: Θέατρο Επιδαύρου

Το καλύτερα διατηρημένο θέατρο της αρχαιότητας χτίστηκε τον 4^ο αι. π.Χ. και οφείλει την πολύ καλή του κατάσταση στο γεγονός ότι για αιώνες η περιοχή παρήκμασε και έτσι δε δέχτηκε πολλές εξωτερικές επεμβάσεις. Είχε χωρητικότητα 12.000 ως 14.000 θεατών και εκπλήσσει με την εξαιρετική ακουστική του. Η ορχήστρα του είναι τέλειος κύκλος και στο κέντρο της υπάρχει το ίχνος της βάσης της θυμέλης. Σώζεται η βάση της σκηνής ενώ έχουν αναστηλωθεί οι διπλές θύρες των παρόδων. Κάθε καλοκαίρι πραγματοποιούνται παραστάσεις αρχαίου δράματος στα πλαίσια του φεστιβάλ Αθηνών.

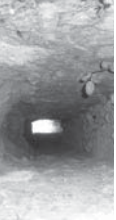
Εικ.3: Θέατρο Πέργης στην Παμφυλία (Μ. Ασία)

ΘΕΑΤΡΟ

παράρτημα

Αποσπάσματα από τη διάλεξη
που έδωσε ο Dr. Georg Ladstätter,
Διευθυντής του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου,
στις 2-11-2004, στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Αιγίου.

Η Αρχαία Αίγαιρα στο φως των Αρχαιολογικών Ερευνών

Αποσπάσματα από τη διάλεξη που έδωσε ο Dr. Georg Ladstatter, Διευθυντής του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, στις 2-11-2004 στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Αιγίου

Αρχαιολογικός χώρος

«Η πόλη Αίγαιρα βρίσκεται στην αρχαία Αχαΐα στον κορινθιακό κόλπο. Η Αίγαιρα μαζί με την Πελλήνη αποτελούν τις ανατολικότερες πόλεις της Αχαΐας συνορεύοντας με την περιοχή της Σικυώνας. Λόγω της ύπαρξης του γεωγραφικού αυτού αναγλύφου οι πόλεις ιδρύονταν στις εκβολές των ποταμών, για λόγους ασφάλειας μάλιστα κυρίως πάνω στο πρώτο ύψωμα. Και η θέση «Αίγαιρα» ακολουθεί αυτόν τον κανόνα εκτεινόμενη πάνω στους πρόποδες ενός βουνού με την ακρόπολη να βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο σε ένα ύψος τετρακοσίων δέκα τεσσάρων μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Η γνώση της θέσης της Αίγαιρας δεν χάθηκε ποτέ λόγω της ύπαρξης πηγών για την αρχαία γεωγραφία και ιστοριογραφία, και αναφέρομαι εδώ ανάμεσα σε άλλους κυρίως στον Πολύβιο, τον Στράβωνα και τον Πausανία. Πράγματι, οι ανασκαφές αυτές στην Αίγαιρα άρχισαν το 1916 από τον Otto Walter, το διευθυντή του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Αθήνα. Οι ανασκαφές άρχισαν στο λεγόμενο ναό του Δία στα βορειοδυτικά του θεάτρου, διακόπηκαν όμως ύστερα από μερικές ημέρες λόγω της έναρξης των Βαλκανικών Πολέμων. Οι συστηματικές ανασκαφές του Αυστριακού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου άρχισαν το 1972 συνεχίζονται αδιάκοπα μέχρι σήμερα..

Η ελληνιστική Αίγαιρα, η οποία ιδρύθηκε στις αρχές του 3ου αι. π.Χ., καταλαμβάνει έκταση μισού τετραγωνικού χιλιομέτρου. Η πόλη εκτείνεται πάνω σε μία ευρύχωρη πεδιάδα, η οποία είναι ελαφρά κατωφερική στα βορειοδυτικά. Το βόρειο, ανατολικό και δυτικό όριο της πεδιάδας αποτελούν απόκρημνοι γκρεμοί, ενώ στα νότια εξέχει η ακρόπολη.

Η πορεία του τείχους της πόλης ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό αυτά τα φυσικά όρια σε ένα μήκος τριών χιλιομέτρων. Μέσα στην πόλη το οικοδομικό συγκρότημα γύρω από το θέατρο αποτελεί το κέντρο του λατρευτικού και δημόσιου βίου. Μία εγκατάσταση στο βόρειο όριο της πόλης υποδηλώνει περαιτέρω δημόσιες λειτουργίες. Ίσως πρόκειται για μία εμπορική αγορά σε μία από τις βασικές οδούς της Αίγαιρας προς την κατεύθυνση του επιπέδου της, στη σημερινή παραλιακή θέση Μαύρα Λιθάρια. Ένα μεγάλο κτίριο, το οποίο έχει εντοπιστεί μόνο μέσω επιφανειακών ερευνών στα βορειοανατολικά του θεάτρου θυμίζει στην κάτοψή του μία Παλαίστρα ή ένα Γυμνάσιο.

Πολύ καλύτερα διατηρημένο είναι το κέντρο του δημόσιου βίου της Αίγαιρας, το οποίου η σχεδίαση και η αποπεράτωση της οικοδόμησης χρονολογούνται στις πρώτες δεκαετίες του 3ου αι. π.Χ. Το στοιχείο εκείνο που καθορίζει τη διαμόρφωση του χώρου του αρχιτεκτονικού αυτού συγκροτήματος είναι το θέατρο, το οποίο πλαισιώνεται ακτινωτά από δύο ναούς με κατεύθυνση από την Ανατολή προς Δύση και από τον Βορρά προς το Νότο. Όσον αφορά την υπόλοιπη οικοδόμηση, στα βόρεια το περιστύλιο συνορεύει με το λεγόμενο Τυχείο, ενώ ανάμεσά τους υπάρχει εκτεταμένος ελεύθερος χώρος.

Το **θέατρο** αποτελεί ένα κανονικό κτήριο με την κεντρική ορχήστρα, τη σκηνή και το κοίλον με τα έδρανα, το οποίο υποδιαιρείται σε τρία διαζώματα με έντεκα το πολύ κερκίδες. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα έδρανα του κοίλου λαξεύτηκαν στο βράχο που υπήρχε εκεί. Για λόγους σταθερότητας ήταν απαραίτητο να χρησιμοποιηθεί μία βραχώδης επέκταση αντί της ασταθούς μάργας. Η χρήση των γεωλογικών δεδομένων εξηγεί μάλλον και το λόγο για τον οποίο το κέντρο του δημόσιου βίου της Αίγειρας επελέγη να βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της πόλης. Σε συνάρτηση με αυτήν την παρατήρηση αξίζει να σημειώσουμε, ότι το θέατρο της Αίγειρας πέρα από το ανέβασμα σκηνικών παραστάσεων εξυπηρετούσε και πολιτικές λειτουργίες ως χώρος συγκέντρωσης της αχαϊκής ομοσπονδίας.

Στα βόρεια του θεάτρου κατασκευάστηκαν στα πλαίσια του ίδιου οικοδομικού προγράμματος **δύο ναΐσκοι**. Πρόκειται για δύο ναούς διαφορετικού μεγέθους, οι οποίοι ενώθηκαν με ενιαία πρόσοψη. Σώζονται τα θεμέλια, η ευθυνητρία¹ και αρχιτεκτονικά μέλη της ανωδομής, έτσι ώστε να μπορούμε να αναπαραστήσουμε σχεδιαστικά τα κτήρια. Οι ναοί διαθέτουν έναν πρόναο ιωνικού ρυθμού, ο οποίος οδηγεί στο σκκό. Στον εκάστοτε σκκό υπάρχει από μία βάση για το λατρευτικό άγαλμα, η οποία γεμίζει το χώρο. Αυτή η αντίληψη του χώρου αντιστοιχεί στην αρχιτεκτονική εξέλιξη, κατά την οποία στις αρχές της Ελληνιστικής εποχής πρόστυλοι² ναΐσκοι με πολυτελώς διακοσμημένους σκκούς αντικαθιστούν τον τύπο του περίπτερου³ ναού. Έτσι και το δάπεδο του σκκού του δυτικού ναΐσκου διακοσμήθηκε με ένα ασπρόμαυρο ψηφιδωτό από χαλίκια: στην κεντρική εικόνα, η οποία πλαισιώνεται από διακοσμητικές ταινίες, παριστάνεται ένας αετός, ο οποίος κατασπαράζει ένα φίδι. Γενικά το μοτίβο αυτό παραπέμπει στη σφαίρα επιρροής του Δία και μας παρέχει μια πρώτη ένδειξη για τη λατρεία αυτού του ναού.

Προσεκτικά τοποθετημένο στο θεμέλιο της βάσης βρήκε ο Otto Walter κατά τη διάρκεια της σύντομής του ανασκαφής το γνωστό **υπερφυσικό κεφάλι από πεντελικό μάρμαρο**, το οποίο σήμερα εκτίθεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Ο περιηγητής Πausanias αναφέρει επίσης στην σύντομη περιγραφή του της Αίγειρας από το 2ο αι. μ.Χ. το άγαλμα ένθρονου Δία από πεντελικό μάρμαρο, έργο του Αθηναίου γλύπτη Ευκλείδου. Τούτο σημαίνει ότι στη βάση αυτού του ναού υπήρχε ένα υπερφυσικό άγαλμα του ένθρονου Δία στη μορφή ενός ακρόλιθου⁴ αγάλματος, όπου το κεφάλι, τα χέρια και τα πόδια ήσαν από μάρμαρο και το υπόλοιπο σώμα από ξύλο. Το λατρευτικό άγαλμα του Δία, για το οποίο μαθαίνουμε από την περιγραφή του Pausanias καθώς και το μοτίβο του αετού που κατασπαράζει ένα φίδι στο ψηφιδωτό, το οποίο παραπέμπει στο Δία καθιστούν φανερό ότι ο μεγαλύτερος ναΐσκος αποτελούσε ναό του Δία.

Για τους άλλους ναΐσκους οι ιστορικές πηγές και η αρχαιολογική μαρτυρία δεν μας παρέχουν στοιχεία για την ταύτισή τους με συγκεκριμένες λατρείες. Ίσως ο ναΐσκος που βρίσκεται ακριβώς στα ανατολικά του ναού του Δία να εξυπηρετούσε τη λατρεία της Άρτεμης. Εάν ο Pausanias συνυπολογίζει όλα τα κτίσματα γύρω από το θέατρο στο ιερό του Δία τότε είναι πολύ πιθανό με σημείο εκκίνησης το ναό του Δία να αναγνωρίσουμε ολόκληρο το συγκρότημα του θεάτρου ως ιερό του Δία, στο οποίο θα ανήκαν και άλλες λατρείες και το οποίο ταυτόχρονα θα αποτελούσε το κέντρο του πολιτικού και δημόσιου βίου.

1. Το επιστρώμα στο οποίο στηρίζεται η κρηπίδα ενός αρχαίου ναού

2. Αρχαίος τύπος ναού, με στοά μπροστά στην είσοδό του, αποτελούμενη από τέσσερις, έξι ή οκτώ κίονες

3. Αρχαίος τύπος ναού που περιβάλλεται εξωτερικά από κιονοστοιχία (πτερόν) π.χ. Παρθενώνας

4. Άγαλμα που τα γυμνά του μέλη (κεφάλι, χέρια, πόδια) είναι πέτρινα, μαρμάρινα ή ακόμα και ελεφάντινα, ενώ τα καλυμμένα από ξύλο ή άλλο φτηνό υλικό

Στα βόρεια του θεάτρου βρίσκεται το λεγόμενο Τυχείο, το οποίο κτίστηκε κατά τη διάρκεια του 2ου αι. π.Χ. ως όριο του ανοικτού χώρου στα ανατολικά. Γύρω από μία κεντρική περιστύλη αυλή διαρθρώνονται μικροί κλειστοί χώροι, μία στοά και κυρίως μια πολυτελώς διαμορφωμένη εξέδρα. Αυτή η εξέδρα που χωρίζεται από το περιστύλιο με Ιωνικούς κίονες και περιφράσσεται με πλάκες, διαθέτει μία μεγάλη βάση σήματος Πι. Στην ανωδομή αυτής της βάσης διατηρούνται αρκετές υποδοχές, δπλωτικές της ανέγερσης στο σημείο αυτό ομάδας αγαλμάτων.

Στο δάπεδο αυτού του χώρου βρέθηκε πεσμένη μια μεγάλη ενδεδυμένη μορφή. Παρόλο που το κεφάλι δεν έχει πλέον σωθεί, ο W. Alzinger μπόρεσε από λεπτομερειακές παρατηρήσεις να την ταυτίσει με την Τύχη: ένα επίμηκες σημάδι επεξεργασίας στο δεξί χέρι μπορεί να συμπληρωθεί με βεβαιότητα ως κέρασ της Αμάλθειας. Με αυτόν τον τρόπο αποκομίσαμε τον εικονογραφικό τύπο της Τύχης με το κέρασ της Αμάλθειας, μιας θεότητας που λατρευόταν συχνά στην ελληνιστική περίοδο, της οποίας η λατρεία - όπως προκύπτει από το σύμβολο του κέρατος της Αμάλθειας - είχε σκοπό να εγγυάται την ευημερία και την καλή τύχη μιας πόλης. Έτσι η εξέδρα και προφανώς ολόκληρο το συγκρότημα μπορεί να ταυτιστεί με το οίκημα στο οποίο είχε αναφερθεί ο Πausanias.

Στο συγκρότημα αυτό του θεάτρου μπορούμε να αναγνωρίσουμε το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο της Αίγειρας, το οποίο δημιουργήθηκε γύρω στα 280 π.Χ. Από τη στιγμή μάλιστα που οι ανασκαφές δεν ανέδειξαν κάποια παλαιότερη κατασκευή, η εγκατάσταση αυτή φαίνεται ότι αποτελεί ένα τελείως νεοϊδρυθέν κέντρο της πόλης. Συνδέοντας αυτό με το ευρύ οχυρωματικό τείχος, που κτίστηκε την ίδια περίοδο μπορεί να πει κανείς ότι στις αρχές της ελληνιστικής περιόδου η Αίγειρα είτε ανασυστάθηκε κανονικά είτε επανιδρύθηκε.

Η αναδιοργάνωση της αρχαϊκής ομοσπονδίας υπό την καθοδήγηση της γειτονικής Σικυώνας οδήγησε προφανώς σε οικονομική υποστήριξη των πόλεων-μελών, πράγμα που μπορούμε να υποθέσουμε και για την Αίγειρα. Έτσι μπορούμε να εντοπίσουμε τους πολιτικούς και οικονομικούς λόγους για αυτή τη μεγαλοπρεπή αρχιτεκτονική αναδιοργάνωση της Αίγειρας.

Ιστορία- εξέλιξη της πόλης

Επειδή αναφερθήκαμε αρκετές φορές στον όρο ανασύσταση ή επανίδρυση, αναρωτιέται κανείς για το ποια ήταν η ιστορία της Αίγειρας κατά την προ-ελληνιστική εποχή.

Προκαταρκτικά αποτελέσματα των νεότερων ανασκαφικών ερευνών, δηλαδή επισκοπήσεις εδάφους, συμπληρωματικές ανασκαφές πάνω στην Ακρόπολη και μία εκτεταμένη ανασκαφή στους πρόποδες της ακρόπολης οδήγησαν στην ταύτιση μιας παλιότερης άνω πόλης, η οποία περιελάμβανε τη διευρυμένη περιοχή της Ακρόπολης. Στο εσωτερικό αυτής της αρχαϊκής-κλασικής πόλης η Ακρόπολη αποτελούσε το λατρευτικό κέντρο και ταυτόχρονα τον πυρήνα της οικιστικής εξέλιξης της Αίγειρας, ο οποίος ανάγεται πίσω στην ύστερη μυκηναϊκή περίοδο, δηλαδή στην εποχή μετά το 1250 π.Χ. Από τη στιγμή τώρα που ο Pausanias μας πληροφορεί ότι το παλιό όνομα της Αίγειρας ήταν Υπερσοία, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ως δεδομένο ότι αυτή η υστερομυκηναϊκή έδρα του τοπάρχη και ο συνανήκων οικισμός του ταυτίζονται με την ομηρική Υπερσοία.

Αποφασιστικής σημασίας για την κατοπινή εξέλιξη είναι το γεγονός, ότι μετά τον ένατο αιώνα προ Χριστού ο οικισμός πάνω στην Ακρόπολη εγκαταλείφθηκε και

ιδρύθηκε ένα πρώιμο ελληνικό ιερό. Η εξουσία της θέσης μεταβαίνει πλέον στη λατρευόμενη θεότητα.

Μολονότι τα αρχιτεκτονικά δεδομένα παραμένουν αποσπασματικά, το θεμέλιο, οι ογκόλιθοι του τοίχου, τα κιονόκρανα και η στέγη επιτρέπουν την υπόθεση της ύπαρξης εδώ ενός μικρού δωρικού εν παραστάσει ή πρόστυλου ναού, ο οποίος κατασκευάστηκε στα τέλη του 6ου αι. π.Χ. πάνω στην ακρόπολη. Υπήρχαν πιθανώς και παλαιότερα ιερά κτίσματα, ωστόσο λείπουν τα σαφή αρχιτεκτονικά δεδομένα. Με βάση τις δυστυχώς ασαφείς σχετικές αναφορές του Πausανία, θα μπορούσε κανείς να σκεφθεί την Ιφιγένεια ή την Άρτεμη. Οπωσδήποτε πρέπει να θεωρούμε ως δεδομένο ότι τον 6ο αι. π.Χ. λατρευόταν στην ακρόπολη μία γυναικεία θεότητα.

Ποια είναι η σχέση αυτών των αρχαιολογικών μαρτυριών προς την ιστορική παράδοση της οικιστικής ιστορίας της Αίγειρας στην προ-ελληνιστική εποχή; Λόγω της ύπαρξης ελάχιστων πηγών πρέπει πάλι να ανατρέξουμε στον Πausανία, ο οποίος περιγράφει σύντομα το ακόλουθο γεγονός:

Σε μία πολεμική αναμέτρηση ανάμεσα στην Αίγειρα και τη Σικυώνα η απειλούμενη Αίγειρα προστατεύεται από την Άρτεμη, η οποία έρχεται σε βοήθεια με ένα πολεμικό δόλο-στρατηγική. Οι κάτοικοι της Αίγειρας θα πρέπει να δέσουν δάδες στα κέρατα των κατοικιών και με αυτόν τον τρόπο να δώσουν την εντύπωση μιας μεγάλης στρατιωτικής δύναμης.

Πράγματι οι Σικυώνιοι οπισθοχώρησαν και η Αίγειρα νίκησε. Επιπλέον ο Πausανίας αναφέρει ότι μετά από αυτό το γεγονός ιδρύθηκε η λατρεία της Αρτέμιδος Αγροτέρας⁵ και ότι το όνομα της πόλης από Υπερποσία άλλαξε σε Αίγειρα.

Αυτή η περιγραφή δεν μπορεί φυσικά να εκληφθεί ως ιστορία συγκεκριμένων γεγονότων, ωστόσο μπορούν να δειχθούν μερικά στοιχεία για την κατανόηση της ιστορίας της πόλης: ιστορικά τεκμηριωμένες είναι οι επεκτατικές προσπάθειες της ακμάζουσας κατά τον 6ο αι. π.Χ. Σικυώνας, οι οποίες κατευθύνονταν κυρίως στα ανατολικά προς την γειτονική Αίγειρα. Στα δυτικά, από την άλλη μεριά, βρισκόταν η υπερδύναμη Κόρινθος.

Από το γεγονός ότι η Αίγειρα μπορούσε να αποκρούσει μία προέλαση της Σικυώνας, εξάγει κανείς το συμπέρασμα ότι η Αίγειρα αποτελούσε μία πόλη, η οποία ήταν σε θέση να υπερασπίζει τον εαυτό της. Εάν τώρα τέτοιες διαφορές περιοχών στην παράδοση συνδέονται με την επέμβαση μιας θεότητας, τότε μπορεί κανείς εύλογα να σκεφθεί την ύπαρξη ενός παλιού ιδρυτικού μύθου της πόλης της Αίγειρας, τον οποίο ανέσυρε ο Πausανίας στην επιφάνεια τον 2ο αι. μ.Χ. Οι ιδρυτικοί αυτοί μύθοι υποδηλώνουν την εγκαθίδρυση μιας καινούριας λατρείας, ενώ η αλλαγή του ονόματος της πόλης δείχνει ότι πόλη της Αίγειρας αναγνωρίζει πλέον με νέο τρόπο τον εαυτό της. Την αιτία για όλα αυτά αποτελεί πιθανώς μία αναδιοργάνωση της Αίγειρας σε επίπεδο εξάπλωσης επικράτειας, διοίκησης και πολιτικής οργάνωσης. Έτσι, μπορεί κανείς να προτείνει ένα μοντέλο ερμηνείας, σύμφωνα με το οποίο η αρχαιολογικά τεκμηριωμένη παλαιότερη άνω πόλη μπορεί να ταυτιστεί με τη νεοσυνταχθείσα πόλη Αίγειρα, η οποία στη διάρκεια του 6ου αι. π.Χ. αντικατέστησε την ομηρική Υπερποσία.

Το επόμενο βήμα στην οικιστική ιστορία της Αίγειρας βρίσκεται στην ίδρυση της μεγάλης ελληνιστικής πόλης, την οποία περιέγραψε στην αρχή. Αποφασιστικής σημασίας για τη σχέση της παλιάς άνω πόλης προς την ελληνιστική πόλη είναι ότι ο μικρός ναός πάνω στην ακρόπολη αφαιρέθηκε και τα αναθήματα εναποτέθηκαν με σεβασμό σε μία δεξαμενή.

5. Ένα από τα επίθετα της Αρτέμιδος που τη δηλώνει ως θεά του κυνηγιού ή ως θεά των δασών και των αγρών

Έτσι, η ελληνιστική πόλη δεν αποτελεί επέκταση της 'παλαιάς Αίγειρας', αλλά πρόκειται για μία κανονική νέα ίδρυση που έλαβε χώρα γύρω στα 280 π.Χ. με τη μεταφορά των παλιών λατρειών της ακρόπολης και με την εγκαθίδρυση νέων λατρειών στο νέο κέντρο, που είναι τώρα το θεατρικό συγκρότημα.

Οι νεότερες ανασκαφές και η αξιολόγηση των παλαιότερων ερευνών έφεραν στο φως νέα επεξηγηματικά στοιχεία για την αρχαϊκή-κλασική πόλη της Αίγειρας και επιτρέπουν την αντιπαραβολή της με την ελληνιστική πόλη.

Για πρώτη φορά μπορεί η Αίγειρα να προσδιοριστεί ως αυτάρκης πόλη στην αρχαϊκή-κλασική της φάση, η οποία αντικαθιστά την πρόμνη ελληνική Υπερσία. Με το περιμετρικό τείχος οριοθετείται για πρώτη φορά ο χώρος της πόλης με σαφήνεια.

Το ελληνιστικό κέντρο έχει μία νέα λατρεία ή λατρευτικό πάνθεο όπου ο Δίας έχει τον σημαντικότερο ρόλο, ενώ τμήμα μόνο αυτού του πανθέου αποτελούν -υπό τη μορφή μιας μεταφοράς- οι παλαιές θεότητες Ιφιδένη και Άρτεμη.

Μολονότι η λατρεία του Δία μπορεί να εκτιμηθεί μόνο αόριστα, αφού οι πηγές δεν αναφέρουν κάποιο λατρευτικό επίθετο του θεού, μπορούμε ωστόσο αναλογικά προς άλλες λατρείες πόλεων της ελληνιστικής περιόδου να σκεφθούμε τον Δία Πολιέα⁶, τον Δία ως εγγυητή της πολιτικής οργάνωσης και ασφάλειας.

Οι λατρευτικές αυτές τάσεις συνεχίστηκαν στη συνακόλουθη εγκαθίδρυση της παραπάνω αναφερόμενης λατρείας της Τύχης. Η πόλη θέτει τώρα τον εαυτό της υπό την προστασία μιας πιο μοντέρνας θεότητας, η οποία οφείλει να εξασφαλίσει την οικονομική σταθερότητα.

Ευχαριστούμε την εφημερίδα «ΣΤΥΞ» για την ευγενική παραχώρηση της δημοσιευμένης διάλεξης

6. Επίθετο διαφόρων θεών αλλά κυρίως του Δία που σημαίνει τον προστάτη της πόλης, τον πολιούχο

Για περισσότερες πληροφορίες

Βιβλιογραφία Θεάτρου

- Baldry H.C., «Τραγικό Θέατρο στην Αρχαία Ελλάδα», εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1992.
- Green Richard – Handley Eric, «Εικόνες από το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Horst – Dieter Blume, «Εισαγωγή στο Αρχαίο Θέατρο», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1999.
- Καραλή Λίλιαν, «Περιβαλλοντική Αρχαιολογία».
- Κούστας Χ. Δημ. – Νικολάου Θ. Απ. «Σοφοκλέους Αντιγόνη», εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1990.
- Λυριτζής Ιωάννης, «Αρχαιολογία και Περιβάλλον», εκδ. Καρδαμίτσα.
- Μποσνάκης Δημήτρης - Γκαγκιτζής Δημήτρης, «Αρχαία Θέατρα», εκδ. Ιτανός, Αθήνα.
- Πausanias, «Ελλάδος Περιήγησης, Αχαϊκά – Αρκαδικά», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2002.
- Πλάτων Μάξιμος, «Αρχαία Ελληνικά Θέατρα, 2500 Χρόνια Φως και Πνεύμα», εκδ. 2000, Αθήνα.
- Χουρμουζιάδης Ν., «Ιστορία Ελληνικού Έθνους», τόμος Γ2.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Διάρκεια προγράμματος	6
Φάσεις προγράμματος	6
Σκοποί	7
Στόχοι	8
Θεματικό άξονες	8
Χωρισμός σε ομάδες	9
Μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο πρόγραμμα	11
α. Μελέτη πεδίου	11
β. Παιχνίδια ρόλων και προσομοιώσεις, δραματοποίηση	12

Αρχαία Αιγείρα

Ανακάλυψη του αρχαιολογικού χώρου και αναφορές για την πόλη	16
Η διαδρομή της πόλης μέσα στο χρόνο	17
Εικόνες της αρχαίας Αιγείρας	19

Αρχαία Θέατρα

Γενικές πληροφορίες	26
Η ακουστική του αρχαίου θεάτρου	28
Οι δραματικοί αγώνες	28
Λαξευμένα Θέατρα	29
Αντιπροσωπευτικά δείγματα Αρχαίων Θεάτρων	30
Θέατρο Θορικού	30
Θέατρο Διονύσου	30
Θέατρο Επιδαύρου	31

Παράρτημα

Η Αρχαία Αιγείρα στο φως των Αρχαιολογικών Ερευνών	
Αρχαιολογικός χώρος	34
Ιστορία - εξέλιξη της πόλης	36
Βιβλιογραφία Θεάτρου	39
Περιεχόμενα	40

